

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ BİLGİSAYAR DESTEKLİ EĞİTİM YAPMAYA
YÖNELİK TUTUMLARI İLE ÖZ YETERLİK ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

**THE CORRELATION BETWEEN ATTITUDE AND SELF EFFICACY WITH REGARD TO
COMPUTER ASSISTED EDUCATION**

Ali ARSLAN

Hacettepe Üniversitesi

aliars@hacettepe.edu.tr

Öz

Bu çalışmanın amacı bilgisayar destekli eğitim yapmaya yönelik tutum ve öz yeterlik algısı arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Çalışmanın örneklemini Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesinde okuyan 152 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri öz yeterlik algısı ve tutum ölçeği ile toplanmıştır. Çalışmanın sonunda öğretmen adaylarının bilgisayar destekli eğitim gerçekleştirmeye yönelik tutumları ve öz yeterlik algılarının yüksek olduğu, tutumla öz yeterlik algısı arasında orta düzeyde ve pozitif yönde ilişki olduğu gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tutum, Öz Yeterlik Algısı, Öğretmen Adayı

Abstract

The aim of this study was to investigate the correlation between attitude and self efficacy with regard to computer assisted education. Sample of the study was 125 teacher candidates in Gazi University Education Faculty. Data of the study was collected with the help of attitude and self efficacy scale. At the end of study, it was found that self efficacy and attitude with regard to computer assisted education was very high. Also, there was moderate correlation between self efficacy and attitude with regard to computer assisted education.

Keywords: Attitude, Self Efficacy, Teacher Candidate.

GİRİŞ

Öğretmen adaylarının yöntem ve tekniklerini etkili şekilde kullanmalarını sağlayan çeşitli etkenler vardır. Bunlardan ikisi ö yöntem ve tekniği uygulamaya ilişkin öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları ve etkililiğine ilişkin tutumlarıdır.

Algılanan öz yeterlik, performans üretme yetenekleri hakkındaki inançlarıdır. Öz yeterlik algıları insanların nasıl hissedeceklerini, düşüneceklerini, kendi kendilerini motive edeceklerini ve davranacaklarını belirler(Bandura, 1994). Aşağıda öz yeterlik algısını meydana getiren kaynaklar açıklanmaktadır. Öz yeterlik algısının dört ana kaynağı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi *tam ve doğru yaşantılardır*. Bu, güçlü bir öz yeterlik algısı

geliştirmenin en etkili yoludur. Başarılar, öz yeterlik algısının artmasını sağlarken başarısızlıklar zarar verir. Bu zarar özellikle öz yeterlik algısı tam olarak kurulmadan önce meydana gelirse ortaya çıkar. Eğer insanlar sadece kolay başarılar yaşarsa başarısızlık durumunda cesaretleri daha çabuk kırılır. Öz yeterlik algısı meydana getirmenin ve güçlendirmenin ikinci yolu sosyal modeller vasıtasıyla *dolaylı yaşantılar geçirmektir*. İnsanların kendi özelliklerine benzeyen kişilerin devamlı çaba göstererek başarılı olmasını görmesi onların öz yeterlik algılarını artırır. Aynı şekilde yüksek çabaya rağmen diğer insanların başarısız olması öz yeterlik algılarına zarar verir. *Sosyal ikna*, öz yeterlik algısını güçlendirmenin üçüncü yoludur. Sözel olarak ikna edilen insanlar bir problemle karşılaştıklarında o problemi çözmek için büyük çaba gösterirler. Son olarak kişinin içinde bulunduğu ruh hali öz yeterlik algısını etkiler. Bunu sağlamanın da yolu insanları stresten uzaklaştırmak, olumsuz duygulardan kurtulmasını sağlamaktır.

Tutum ise, kişisel davranış seçimini etkileyen içsel durum olarak tanımlanabilir. Bu içsel durumların zihinsel ve duygusal yönleri vardır. İnsanların davranışları tutumlardan açık şekilde etkilenir. Tutumlar birçok yolla öğrenilirler. Tutumlar bir tek olay sonucunda oluştuğu gibi bir çok yaşantı sonucunda da oluşabilir. Bütün bunların yanında tutumlar sıklıkla başka insanların davranışlarını taklit ederek öğrenilir. Bu değişik tutum öğrenme yoluna rağmen tutum öğrenme ve değiştirmede bazı ortak faktörler bulunmaktadır. Bunlar (Gagne, 1985):

1. İçsel Koşullar: İnsanların tutum geliştireceği şey hakkında ilişkin bilişsel ve davranışsal ön yeterliliklere sahip olması durumudur. Örneğin, matematikte problem çözmeye ilişkin tutum geliştirilecekse, öğrenci ilk önce hesap yapmayı bilmesi gerekir. Öğrenci piyano çalmaya karşı tutum geliştirecekse piyano çalabilecek motor beceriye sahip olması gerekmektedir. Tutum öğrenme taklit yoluyla gerçekleşecekse öğrencinin taklit edeceği kişinin davranışlarına hayran olması ve saygı duyması gerekmektedir.
2. Dışsal Koşullar: Öğrenilen tutumların duygusal yaşantıyla donanık olması ya da gözlenen davranışların iyi veya kötü sonuçlanması durumudur.

BDE'yi gerçekleştirmeye yönelik doğrudan bir çalışma bulunmadığı için burada bilgisayara karşı tutum ve öz yeterlik çalışmaları hakkında bilgi verilmiştir.

Sam vd. (2005) üniversite öğrencilerinin bilgisayar öz yeterlik, bilgisayar heyecanı ve internete karşı tutumlarını incelemiştir. Çalışmanın sonunda bilgisayar

heyecanı ve internete karşı tutumlarının orta düzeyde, bilgisayar öz yeterliklerinin yüksek olduğu gözlenmiştir.

Busch (1995), üniversite öğrencileri arasında bilgisayar öz yeterlikle bilgisayara yönelik tutumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın sonunda öz yeterlik algısı ile tutum arasında orta düzeyde ilişki gözlenmiştir.

Akkoyunlu ve Orhan (2003) bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğrencilerinin bilgisayar kullanma öz yeterlik algıları ile demografik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın sonunda öğrencilerin yüksek düzeyde bilgisayar öz yeterliğe sahip olduğu, öz yeterlik algısının cinsiyete göre değişmezken, mezun olunan lise türüne göre değiştiği gözlenmiştir.

Orhan (2005) bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü son sınıf öğrencilerinin bilgisayar kullanmaya yönelik öz yeterlik inançları ile bilgisayar öğretmenliği öz yeterlik inançları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çalışmanın sonunda öğretmen adaylarının bilgisayar kullanmaya ve öğretmenliğe yönelik öz yeterlik inançları yüksek bulunmuştur. Ayrıca bu değerler mezun olduktan sonra öğretmenlik yapmak isteyen ve kararsızlar lehine anlamlı olup, ilişki yüksek bulunmuştur.

Seferoğlu (2005) ilköğretim öğretmenlerinin bilgisayar öz yeterlik algılarını çeşitli değişkenlere göre incelemiştir. Çalışmaya toplam 51 öğretmen katılmıştır. Çalışmanın sonunda öğretmenlerin bilgisayar öz yeterlik algılarının orta düzeyde olduğu, öz yeterlik algılarının cinsiyet ve bransa göre değişmediği gözlenmiştir.

Erkan (2004), 164 okul öncesi eğitim öğretmeninin bilgisayara yönelik tutumunu incelemiştir. Çalışmanın sonunda anaokulu öğretmenlerinin bilgisayara yönelik tutumlarının olumlu olduğu, genç öğretmenler yaşlı öğretmenlere göre daha olumlu tutumlara sahip olduğu, bilgisayar deneyimine sahip olanların daha olumlu tutuma sahip olduğu, ev bilgisayarına sahip olanlarla olmayanlar arasında tutum yönünden fark olmadığı gözlenmiştir.

Çelik ve Bindak (2005), ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin bilgisayara yönelik tutumlarını çeşitli değişkenlere göre incelememiştir. Uygulama sonucunda, öğretmenlerin bilgisayara yönelik tutumlarının cinsiyete, bransa ve görev yapılan yerleşim birimine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bununla birlikte bilgisayarı olan öğretmenlerin olmayan öğretmenlere göre bilgisayara yönelik olumlu tutumlarının anlamlı

derecede yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca, bilgisayar öz yeterliliği ve bilgisayar kullanma sıklığı ile bilgisayara yönelik olumlu tutumlar arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Asan (2002) fen ve sosyal alanlarda eğitim gören öğretmen adaylarının bilgisayara yönelik tutumlarını incelemiştir. Araştırmanın bulguları genel olarak öğretmen adaylarının bilgisayarı olumlu değerlendirdikleri ve kendilerini bilgisayar karşısında rahat hissettiklerini ortaya koymuştur. Daha önce bilgisayar dersi almamış Fen Bilgisi Öğretmenliği öğrencilerinin Sosyal Bilgiler öğrencilerine oranla tutumları daha olumlu iken bilgisayar dersi alan öğrencilerde bölümün önemli bir etkisinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Bilgisayara yönelik tutumlarda cinsiyet farklılığı gözlemlenmemiştir. Sonuçlar bilgisayar deneyiminin tutum puanını olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur.

Çalışmalar incelendiğinde öğretmen ya da öğretmen adaylarının bilgisayara karşı tutum ya da öz yeterlik algıları görülmektedir. Bu çalışmada bilgisayar destekli eğitimi gerçekleştirmeye yönelik tutum ve öz yeterlik algısı arasındaki ilişki incelenmiştir.

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının BDE'ye ilişkin tutum ve öz yeterlik düzeylerini belirleyip, öz yeterlikleri ile tutumları arasında ilişki olup olmadığını belirlemektir. Bu amaçla şu sorulara cevap aranmaktadır;

1. Öğretmen adaylarının BDE'ye ilişkin öz yeterlik düzeyleri nedir?
2. Öğretmen adaylarının BDE'ye ilişkin tutum düzeyleri nedir?
3. Öğretmen adaylarının BDE'ye ilişkin öz yeterlik algıları ile tutumları arasında nasıl bir ilişki vardır?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırmanın çalışma grubu, veri toplama araçları, araştırma süreci, verilerin çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel tekniklere yer verilmiştir.

Araştırma modeli

Araştırmada tarama modellerinden ilişkisel araştırma modeli kullanılmıştır.

Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir(Karasar, 2004; 77-79).

İlişkisel araştırma modeli iki veya daha fazla nicel değişken arasındaki ilişkinin olup olmadığına ve ne düzeyde bir ilişki olduğuna dair karar verebilmek için veri toplama işlemidir (Gay & Airasian, 2000). İlişkisel araştırma modelleri sebep sonuç ilişkisini göstermezler.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği'nde öğrenim gören 152 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Öğretmen adaylarının tamamı 4. sınıf öğrencisi olup büyük bir kısmını kadınlar (%80) oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Aşağıda veri toplama araçları hakkında bilgi verilmiştir.

Özyeterlik Algısı Ölçeği

Ölçek, araştırmacı (Arslan, 2006a) tarafından geliştirilmiş olup toplam 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin pilot çalışması 2004-2005 öğretim yılı bahar döneminde ZKÜ Ereğli Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği'nde öğrenim gören 130 öğretmen adayına uygulanmış, güvenirliği .94 olarak bulunmuştur. Ölçek tek boyutlu olup genel bir ölçektir.

Tutum Ölçeği

Ölçek araştırmacı (Arslan, 2006b) tarafından geliştirilmiş olup 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçeği pilot çalışması 2005-2006 öğretim yılı güz döneminde Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği'nde öğrenim gören 151 öğretmen adayına uygulanmış, güvenirliği .93 olarak bulunmuştur. Ölçek tek boyutlu olup genel bir ölçektir.

Verilerin Analizi

Veriler, SPSS for Windows 11.5 programında analiz edilmiştir. Genel olarak öğretmen adaylarının öz yeterlik algı ve tutum düzeylerini ortaya koyabilmek için ölçekten almış oldukları ortalama puanların aritmetik ortalamasına bakılmıştır. Değişkenler arası ilişki "Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu" yöntemi ile bulunmuştur.

Ölçeğin ifadelendirilmesinde beşli seçenek kullanılmıştır. Olumlu soru maddelerinde 1 "kesinlikle katılmıyorum", 2 "katılmıyorum", 3 "kararsızım", 4 "katılıyorum", 5 "kesinlikle katılıyorum" olarak alınmıştır.

Olumsuz soru maddelerinde 1 "kesinlikle katılıyorum", 2 "katılıyorum", 3 "kararsızım", 4 "katılmıyorum", 5 "kesinlikle katılmıyorum" olarak alınmıştır.

Aritmetik ortalamaların aralığını belirlemek amacıyla 5 sütün 4 aralık mantığından hareket edilmiştir. Bu aralığın değeri $4/5=0.8$ 'dir. buna göre:

1.00 - 1.79 arası	Kesinlikle katılmıyorum
1.80 - 2.59 arası	Katılmıyorum
2.60 - 3.39 arası	Kararsızım
3.40 - 4.19 arası	Katılıyorum
4.20 - 5.00 arası	Kesinlikle katılıyorum şeklinde ifadelendirilebilir.

BULGULAR

Bu bölümde ölçekten elde edilen veriler analiz edilerek alt problemler doğrultusunda genel bulgulara yer verilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi şu şekildedir;

“Öğretmen adaylarının BDE’ye ilişkin öz yeterlik düzeyleri nedir?”

Bu alt problemle ilgili bulgu aritmetik ortalama kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının BDE’ye İlişkin Öz Yeterlik Düzeyleri

	n	(\bar{X})	(ss)
BDE’ye ilişkin öz yeterli algısı	152	3.58	.57

Tablo 3. 1.’de görüldüğü gibi 152 öğretmen adayının BDE’ye ilişkin öz yeterlik algıları ağırlıklı ortalaması 5 üzerinden 3.58 olarak bulunmuştur. Bu değer oldukça büyük olup öğretmen adaylarının bilgisayar destekli eğitimi gerçekleştirme konusunda yüksek bir öz yeterlik algısına sahip olduğu söylenebilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi şu şekildedir;

“Öğretmen adaylarının BDE’ye ilişkin tutum düzeyleri nedir?”

Bu alt problemle ilgili bulgu aritmetik ortalama kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının BDE’ye İlişkin Tutum Düzeyleri

	n	(\bar{X})	(ss)
BDE’ye ilişkin öz yeterli algısı	152	4.16	.42

Tablo 3. 5.'de görüldüğü gibi 152 öğretmen adayının BDE'ye ilişkin tutumları ağırlıklı ortalaması 5 üzerinden 4.16 olarak bulunmuştur. Bu değer oldukça büyük olup öğretmen adaylarının yüksek bir tutuma sahip olduğu söylenebilir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi şu şekildedir;

Öğretmen adaylarının BDE'ye ilişkin öz yeterlik algıları ile tutumları arasında nasıl bir ilişki vardır?

Araştırmanın bu alt problemi ile ilgili verileri elde etmek için "Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı"na bakılmıştır. Elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir;

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının BDE'ye İlişkin Özyeterlik Algıları ile Tutumları Arasındaki İlişki

Değişken	n	r	p
Özyeterlik Algısı	152	.465	.000
Tutum			

P<0.001

Tablo 3. incelendiğinde öğretmen adaylarının BDE'ye ilişkin öz yeterlik algıları ile tutumları arasında pozitif ve orta düzeyde bir ilişki olduğunu görülmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmanın bulguları incelendiğinde öğretmen adaylarının bilgisayar destekli eğitimi gerçekleştirmeye yönelik tutumlarının (Erkan, 2004; Asan, 2002) ve öz yeterlik algılarının (Sam vd., 2005; Akkoyunlu ve Orhan, 2003; Orhan, 2005) oldukça yüksek olduğu gözlenmektedir. Buna göre öğretmen adaylarının BDE'yi bir öğretim modeli olarak olumlu buldukları ve BDE'yi gerçekleştirme konusunda kendilerine oldukça güvendikleri söylenebilir. Bu da ellerine imkan geçtiğinde kendi sınıflarında BDE'yi etkili bir şekilde gerçekleştireceklerinin işareti kabul edilebilir.

Öğretmen adaylarının BDE'ye karşı tutum ve öz yeterlik algılarının yüksek çıkmış olmasının sebebi bilgisayar teknolojisinin hızla yaygınlaşması neticesinde bilgisayarın hayatımızın her aşamasında yer alması, bilgisayar ve eğitim teknolojisinin de eğitim fakültelerinde bir ders olarak okutulmasının neticesinde olabilir.

BDE'yi gerçekleştirmeye yönelik tutum ve öz yeterlik arasında pozitif ve orta düzeyde bir ilişki bulunduğu gözlenmektedir (Busch, 1995; Çelik ve Bindak, 2005). Bundan hareketle tutumda veya öz yeterlik algısında olumlu yönde bir artış olursa diğerinde de artış olacağı, azalma durumunda da diğerinin azalacağı söylenebilir. Ayrıca tutumu ya da öz yeterlik algısını artırmak için alınacak önlemlerin diğerini de artıracığı, bir değişkeni düşüren etkenlerin de diğerini de düşüreceği söylenebilir.

Eğitim ortamları düzenlenirken bu ilişkinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Korelasyon çalışmalarında sebep sonuç ilişkisi kurulamadığı için tutumun mu öz yeterliği artırdığı, yoksa öz yeterliğin mi tutumu artırdığı söylenemez. Bunu sağlamak nedensel karşılaştırmalar ve deneysel çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akkoyunlu, B., Orhan, F. (2003). Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi (Böte) Bölümü Öğrencilerinin Bilgisayar Kullanma Öz Yeterlik İnancı ile Demografik Özellikleri Arasındaki İlişki. **The Turkish Online Journal of Educational Technology**, Volume 2, Issue 3, Article 11.
- Arslan, A. (2006a). Bilgisayar Destekli Eğitime İlişkin Öz Yeterlik Algısı Ölçeği. **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt:6, Sayı:1 (Baskıda).
- Arslan, A. (2006b). Bilgisayar Destekli Eğitim Yapmaya İlişkin Tutum Ölçeği. **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt:III, Sayı:II.
- Asan, A. (2002). Fen Ve Sosyal Alanlarda Öğrenim Gören Öğretmen Adaylarının Bilgisayara Yönelik Tutumları. **Eğitim Araştırmaları**, Sayı:7
- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. In V. S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior* (Vol. 4, pp. 71-81). New York: Academic Press. (Reprinted in H. Friedman [Ed.], *Encyclopedia of mental health*. San Diego: Academic Press, 1998).
- Busch, T. (1995). Gender Differences in Self Efficacy and Attitudes Toward Computers. **Journal of Educational Computing Research**, Vol:12, 147-158.

- Çelik H, C., Bindak, R. (2005). İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Bilgisayara Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:6, Sayı:10.
- Erkan S. (2004). Öğretmenlerin Bilgisayara Yönelik Tutumları Üzerine Bir İnceleme. Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12.
- Gagne, R. (1985). **The Conditions of Learning and Theory of Instruction**, Holt, Rinehart and Winston.
- Karasar, N. (2004). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara
- Orhan, F. (2005). Bilgisayar Öğretmen Adaylarının, Bilgisayar Kullanma Öz Yeterlik İnancı ile Bilgisayar Öğretmenliği Öz Yeterlik İnancı Üzerine Bir Çalışma. **Eğitim Araştırmaları**, Yıl:5, Sayı: 21.
- Sam, H. K., Othman, A. E. A., & Nordin, Z. S. (2005). Computer Self-Efficacy, Computer Anxiety, and Attitudes toward the Internet: A Study among Undergraduates in Unimas. **Educational Technology & Society**, 8 (4), 205-219.
- Seferoğlu, S. (2005). İlköğretim Öğretmenlerinin Bilgisayara Yönelik Öz-Yeterlik Algıları Üzerine Bir Çalışma. **Eğitim Araştırmaları**, Yıl: 5, Sayı: 19, 89-101.